

DUIVELS ZAK IS NOOIT VOL. HET SCHALKSE VITALISME VAN VOLKSVERTELLER GUY PRIEELS

De 79-jarige Vlaamse auteur Guy Prieels is een buitenbeentje in de Nederlandstalige letteren. Pas in 2007 debuteerde hij met *Duisterlicht*. In deze roman zette hij het Knokse galeriewereldje danig in zijn hemd en doorprikte hij de Brusselse hype rond René Magritte in de gouden jaren zestig. Ook waren er ontvullende gelegenhedensoptredens voor dichters-opportunisten Paul Snoek en Hugues C. Pernath – die geld probeerden te verdienen met alles wat los en vast zat (in het geval van Snoek zelfs met de verkoop van nylonkousen) – én voor chansonnier Jacques Brel, die op de Knokse terrassen grote sier maakte terwijl hij sloten whisky dronk.

Sinds dit spraakmakende debuut is Prieels blijven schaven aan zijn ontmaskering van de schone schijn in baldadig vertelde volksverhalen vol stomende seks. Vandaag staat de teller al op zeven romans, met *De wraak van mijnheer Jules* (2016) als nieuwste werk waarin hij het smokkelwereldje van rond de beide wereldoorlogen vol lichte en zware criminaliteit in beeld brengt – Louis Paul Boons *De bende van Jan de Lichte* achterna.

In 1966 werd Prieels als debuterende kleinkunstenaar door journalist Johan Anthierens nog als de Vlaamse Georges Brassens binnengehaald. Dat was de bloeiperiode van de Vlaamse kleinkunst met tenoren als Wannes van de Velde, Hugo Raspoet, Zjef Vanuysel en Miel Cools. Prieels, die vriend aan huis was bij Louis Paul Boon, trad toen met zijn repertoire van losbandige liedjes regelmatig op met Boon, die uit eigen werk voorlas. Zijn naam van Vlaamse geus die opkwam voor het libertijnse genot, tegen God en gebod, was gemaakt.

Maar al na enkele jaren hing Prieels de gitaar aan de wilgen, want als vader van drie jonge kinderen moest er brood op de plank komen. Hij werd huizenmakelaar in Knokke en vanaf 1970 kunsthandelaar. Deze wereld van de artistieke beau monde zette Prieels in zijn literaire debuut *Duisterlicht* (2007) te kijk. In een wereld van bedriegers en bedrogenen probeert iedereen zijn graantje mee te pikken, op financieel én seksueel gebied. Prieels' ervaringen als huismakelaar en een echt gebeurd moordverhaal zorgden voor de inhoud van zijn tweede en derde roman, *Berghen van Ghout* (2008) en *Morituri* (2009). Daarmee sloot hij zijn zogeheten Knokse trilogie af, met als grondteneur het credo van Prieels dat iedereen au fond bedrogen wil worden, want: "Duivels zak is nooit vol."

Bij dit picareske demasqué put Prieels dus steevast uit zijn eigen belevenissen als kleinkunstenaar-galeriehouder-vastgoedmakelaar, waarbij zijn romans bekende personages uit het artistieke en mondaine leven opvoeren in een lichtjes vervormde setting. *De meester, de muze & de eeuwigheid*, Prieels' roman uit 2014, kan model staan voor de manier waarop hij in zijn werk feit en fictie door elkaar mixt in een schelmachtige cocktail. Prieels richt in deze roman zijn pijlen op Louise Baksteen (in het echte leven Marleen De Muer), die het hoofd op hol bracht van de negentigjarige kunstenaar-weduwnaar Corneel Barbeel (alias Roger Raveel) en er met diens geld vandoor ging na zijn dood, twee jaar later. In hilarische passages beschrijft Prieels op een pittige, volkse manier hoe de oude Barbeel-Raveel zich na de dood van zijn 96-jarige Zulma laat inpalmen door de veertig jaar jongere *gold digger* Baksteen-De Muer: "Een wijf met ballen in de broek, geef toe. Alleen Barbeel dacht dat er een kut inzat."

Op dezelfde sarcastische, vrijmoedige manier vertelt Prieels in *De wraak van mijnheer Jules* (2016) hoe het smokkelaar-bendeleider Hippolyte Pannecoucke is vergaan. Van slagersleerling op zijn veertiende brengt hij het in het interbellum tot meesteroplichter die in de Frans-Vlaamse grensstreek een van de grootste smokkelaars van tabak en jenever werd. Pliti, Pannecouckes geuzennaam, is de koning van het "blauwen", zoals het smokkelen in het West-Vlaamse dialect werd genoemd. Hij ontpopt zich tot een soort van Robin Hood die tijdens de Tweede Wereldoorlog medeburgers in nood een handje (vol geld) toesteeckt.

Prieels heeft een zwak voor sympathieke oplichters met een no-nonsensementaliteit die zweren bij het bourgondische leven, maar die daarbij ook de verdrukten en vertrapten niet vergeten. In die zin is "blauwen" een andersglobalistisch protest tegen de macht van het grootkapitaal: "Blauwen was geen misdaad, het was voor de inwoners van het achtergestelde Westen een manier om een beter leven te leiden en hun achterste te laten zien aan de uitzuigers in de hoofdstad die grote sier maakten met de taksen op sterke drank en tabak."

Zoals zijn grote literaire voorbeeld Louis Paul Boon het hem voordeed in *De bende van Jan de Lichte*, ontaardt het sympathieke blauwen van roverhoofdman Pannecoucke geleidelijk aan in kleine en uiteindelijk grote criminaliteit, met moord en doodslag. Wanneer het smokkelen na de Tweede Wereldoorlog de pas wordt afgesneden, overvalt Pannecoucke een geldtransport en wordt hij door zijn kompanen verlinkt. Hij vliegt de cel in en komt na twintig jaar vrij onder voorwaarden. Hij mag zijn dagen slijten in een katholiek rusthuis waar hij als tuinman zijn oude dag kan doorbrengen. Maar zo'n comateus bestaan zonder de geneugten des levens kan de rusteloze Pannecoucke maar matig bekoren. Hij wordt verteerd door wraak en doet een ultieme uitbraakpoging die hem duur komt te staan.

Prieels schrijft minder gesofisticeerd dan Boon, die per se wou laten zien dat hij de eerste modernist was die, samen met Hugo Claus, weet had van de nieuwste Amerikaanse romantische technieken. In een walschappiaanse rotvaart laat Prieels zijn verhaal rondkolken tot je horen en zien vergaan. Hij wil telkens weer een hooglied van het heidense, hedonistische leven brengen en daarbij terloops de hypocrisie hekelen van de weldenkende burger die de katjes in het donker knijpt en ermee wekomt. In *De wraak van mijnheer Jules* loopt er met Jerome baron de Poncelette een Dominique Strauss-Kahn-achtige seksuele veelvraat rond die alle vrouwen bespringt en er daarbij nog in slaagt als christendemocratische volksvertegenwoordiger overal de lakens uit te delen.

Dat Prieels zijn schelmenverhalen als sleutelromans inkleedt, is een bijkomende charme, maar eigenlijk wil de auteur vooral de lof zingen van wat Gerard Walschap deed met *Houtekiet*, Claus met *Het verdriet van Vlaanderen* of Boon dus met zijn hommage aan Jan de Lichte: ga voor het volle leven, sluit geen pact met het status quo en het establishment. In die zin knoopt autodidact Prieels aan bij het beste wat de Vlaamse twintigste-eeuwse letteren – van Felix Timmermans (“Het leven is een soep met vier troostende mergpijpen erin: de drank, de liefde, de tabak en de kunst”) tot Walschap, Boon en Claus – te bieden hebben: een vitalistische lofzang op het bandeloze zinnelijke leven. Soms komt Prieels misschien te hyperkinetisch over, en krijgen zijn hitsige en te gewillige vrouwelijke personages iets stereotieps en onwaarachtigs. Maar even vaak word je als lezer meegezogen in zijn aanstekelijke hooglied op dat libertijnse leven. Zijn wervelende vertelstijl krijgt dan filmische kwaliteiten die je doet afvragen wat voor fraais een regisseur met deze roman op het witte doek zou kunnen verrichten. De verdwenen wereld van smokkelaars en hanengevechten op “de schreve”, de Vlaams-Franse grensstreek, wordt door Prieels immers met veel oog voor het pittoreske detail weergegeven. Varkensblazen werden er na de slacht gebruikt als tabaksbuidel en de messen wetten deed je tegen de draaiing van de slijpsteen in, met het mes in een helling van vijftien graden. Wedden dat nog nauwelijks iemand die wereld (her)kent?

Om maar te zeggen dat Prieels niet zomaar een volksverteller is van “Vlaamse filmkens” uit de oude doos, maar een gedreven én zeer deskundig gedocumenteerd verslaggever is van een realiteit die door de globalisering definitief dreigt te worden uitgedomd.

FRANK HELLEMANS

GUY PRIEELS, *De wraak van mijnheer Jules*, Houtekiet, Antwerpen, 2016, 330 p; *De meester, de muze & de eewigheid*, Houtekiet, Antwerpen, 2014, 232 p; *Duisterlicht. Queeste*, Wever & Bergh, Antwerpen, 2007, 349 p.